

Frank Salenius

Symbolit ja leijona

Leijonan päätyminen Suomen symboliksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muotoilija

Visuaalisen viestinnän muotoilu tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

07.09.2022

Tiivistelmä

Tekijä:	Frank Salenius
Otsikko:	Symbolit ja leijona – Leijonan päätyminen Suomen symboliksi
Sivumäärä:	45 sivua
Aika:	07.09.2022
Tutkinto:	Muotoilija
Tutkinto-ohjelma:	Visuaalisen viestinnän muotoilu tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Graafinen suunnittelu
Ohjaaja(t):	Lehtori Tuomas Aatola

Tämä opinnäytetyö avaa ja käsittelee symboleja eli kuvia ja tunnuksia sekä niiden maailmanhistoriaa. Erityisesti tämä opinnäytetyö keskittyy leijonaan symbolina, sekä leijonan rooliin Suomen historiassa ja sen päätymiseen valtion tunnukseksi.

Opinnäytetyö kertoo perustietoa, joka symbolien historiasta tulee tietää, jotta esimerkiksi logoa suunniteltaessa ymmärtää, miten monialainen ja vahvasti viestivä yksinkertainenkin tunnus voi olla: miten tietty aihevalinta voi kuvastaa niin montaa eri asiaa ja miten sillä voi olla niin eri merkitys eri ihmisille ja eri kulttuureille. Kun tuntee symbolin historiaa ja sen käyttötapoja eri aikoina, tulee lopullisesta tuotoksestakin parempi: sillä on harkitumpi ja perustellumpi rooli esimerkiksi yritysilmmeen kuvaelementtinä.

Lopputuloksena lukija ymmärtää, miten laaja symbolien ja tunnusten historia on, mistä kaikki on saanut alkunsa, miksi tunnukset ovat niin merkityksellisiä sekä mitä kaikkea hyvä tunnus voi edustettavastaan kertoa. Mitä tuo tunnus saattaa jättää kertomatta sekä seikkoja, jotka avautuvat vain niille, joille tieto kuuluu ja jotka ovat osa kyseistä organisaatiota tai ryhmää, jota tunnus edustaa.

Opinnäytetyössä havaitaan miksi täällä pohjoisessa Suomessa, jossa hirvi on meidän isoin ja karhu vahvin eläimemme, meillä on silti eksoottinen leijona valtion vaakunassamme? Miten leijona tänne saapui ja miksi? Mitä tuo leijona kuvastaa ja mistä se kertoo?

Avainsanat: Symbolismi, Symbolit, Leijona, Suomen leijona, Tunnus, Tunnukset

Abstract

Author: Frank Salenius
Title: Symbols and the Lion – How the lion became the symbol of Finland
Number of Pages: 45 pages
Date: 7 September 2022

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Design
Specialisation option: Visual Communication Design
Instructor(s): Tuomas Aatola, Senior Lecturer

This thesis examines and discusses symbols, i.e. images and signs, and their world history. In particular, this thesis focuses on the lion as a symbol, as well as on the role of the lion in Finnish history and how it ended up as the state emblem.

This thesis provides basic information about the history of symbols, so that when designing a logo, for example, the designer understands how multidisciplinary and strongly communicative a simple logo can be. The thesis explains how a particular topic choice reflects so many different things and how it can have such a different meaning for different people and different cultures. When you understand the importance of meaning, the final output becomes better suited to its purpose and has a deeper meaning than just acting as a picture of how the company can be identified.

Reader of this thesis understands how extensive the history of symbols is and where everything originated, why the symbols are relevant and what a good logo communicates. What may not be told, as well as what opens only to those to whom the information belongs and that are part of the organization or group in question is what the design represents.

This thesis explains why here in northern Finland where elk is our largest and bear is our strongest animal, we still have an exotic lion on our state coat of arms. How did the lion get here and why? What does that lion reflect and what does it represent?

Keywords: Symbolism, Symbols, Lion, Lion of Finland, Emblem

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Symbolit	2
2.1	Symbolien synty	2
2.2	Symbolien käyttö historiassa	4
2.3	Symboleihin piilotetut viestit	10
3	Leijona symbolin historia	17
3.1	Leijona symbolina	17
3.2	Leijonan käyttö nykypäivänä merkeissä ja tunnuksissa	20
3.3	Leijona heraldiikassa	22
4	Suomen leijona	23
4.1	Leijonan saapuminen Pohjoismaihin ja Suomeen	23
4.2	Leijona Suomen vaakunassa sekä sen väärinkäyttö	24
4.2.1	Leijonan päätyminen Suomen vaakunaan	24
4.2.2	Leijonasymbolin varastaminen nyky-Suomessa	34
5	Pohdinta	38
	Lähteet	41

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön motiivina toimi kiinnostus symboleihin ja symboliikkaan. Etenkin symboleihin piilotettujen asioiden syyt ja aiheet kiinnostavat, ja erityisesti kotimaisessa yhteydessä. Tästä syystä tämä opinnäytetyö kulminoituukin lopulta symboleja ja niiden historiaa esimerkein esiteltyään Suomen leijonaan.

Haastavaksi työtä tehdessä osoittautui löytää aluksi leijonasta tietoa. Leijonasta eläimenä on kirjoja ja internetlähteitä loputtomiin, mutta etsiessäni tietoa leijonasta nimenomaan symbolikäytössä tietotulva väheni huomattavasti. Lopulta kuitenkin tietoa löytyi ja oli mielenkiintoista oppia, miten leijonaa on käytetty niin kauan ja niin laajasti symbolina ympäri maailman. Leijona esiintyy läpi maailman historian joka puolella planeettaamme, paljon myös maissa, joihin sitä ei mitenkään loogisesti tulisi sijoitettua maantieteellisestä näkökulmasta katsoen. Tästä hyvä esimerkkinä vaikkapa Suomi. Mitä afrikkalainen villipeto tekee kylmässä pohjolassa, ja miksi se edustaa maatamme?

Opinnäytetyö jäsentyy siten, että ensin kerrotaan symbolien synnystä ja sitten niiden historiasta käyttäen esimerkkejä ympäri maailman. Seuraavana vuorossa omaa mielenkiintoani eniten herättelevä osuus, eli symbolien piilosanomien: niihin mahdollisesti kätkeytyt viestit ja sanomat. Pienet yksityiskohdat, joilla voi olla suuri merkitys. Detaljit, jotka eivät avaudu välttämättä kaikille katsojille, ellei katsojan kuulu niitä ymmärtää. Viranomaistunnukset, jotka kätkevät sisäänsä kyseisen tahon historiaa, sekä salaseurojen muinaiset merkinnät, joiden täyden merkityksen tuntevat vain jäsenet. Liitin mukaan myös jokapäiväisempiä ja ”ei niin vakavia” esimerkkejä, kuten esimerkiksi mitä kaikkea Toblerone-suklaan logo meille kertoo itsestään.

Käsittelen asiaa tässä siten, että kun puhun merkityksistä niin en pyri semioottiseen tulkintaan, vaan yksinkertaisesti erilaisten lähteiden avulla selvittämään syitä sille, miksi tiettyjä symboleita on käytetty tarkoituksessaan ja mitä merkityksiä niiden on tiedetty tai arveltu sisältävän.

Symbolien historiaosuuden jälkeen päästään leijonaan ja sen vaiheisiin sekä merkityksiin eri kansoilla eri ajanjaksoina. Tästä opinnäytetyö etenee kohti Suomea ja Suomen leijonaa: historiaa siitä, miten leijona saapui Suomeen ja mitkä sen vaiheet ovat olleet historiassamme. Miten eläinten kuningas tuli edustamaan pientä maata kauas pohjoiseen, ja kuinka se lopulta päätyi valtiomme vaakunaan?

Lopuksi opinnäytetyö käsittelee aihetta, miten Suomen leijonaa on ”anastettu” ja jopa väärinkäytetty. Miten kansamme symbolista voi tulla myös vastenmielisiä mielikuvia ja assosiaatioita? Miten nämä ilmenevät ja mistä ne johtuvat? Ääriilikkeet ovat muutenkin maailmalla omineet symboleja itselleen, vaikka ne eivät ole niiden ajamia asioita alun perin lainkaan edustaneetkaan.

Toivon tämän opinnäytetyön olevan mielenkiintoista luettavaa suunnittelijoille, jotka toimivat erityisesti logojen ja tunnusten parissa. Ehkä tämä kooste symboleista ja Suomen leijonasta antaa uutta tietoa, tai ainakin innostusta aiheeseen, että hyvä viesti ei ole vain kuva. Se sisältää myös sanoman.

Termilista:

Logo = yritysten ja yhteisöjen nimenkirjoitusasu, tässä opinnäytetyössä myös nimen kirjoitusasun ja merkkiosan muodostama kokonaisuus.

Tunnus = tässä opinnäytetyössä esim. joukkueiden, yhdistysten, seurojen ja jengien merkki tai logo.

Symboli = usein kuvallinen merkki, jota on tyypillisesti käytetty kuvaamaan uskomuksia, ideologioita, aatteita, ym.

2 Symbolit

2.1 Symbolien synty

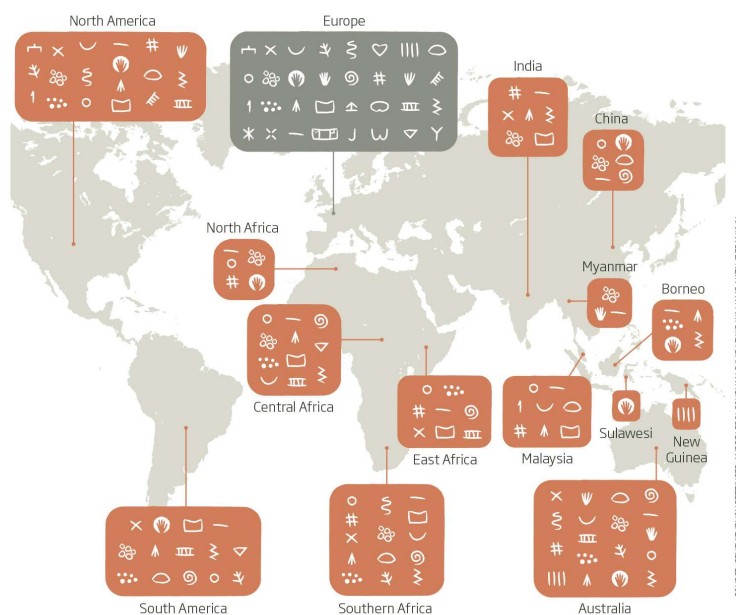
Adrian Frutiger kuvaa kirjassaan Signs and Symbols symbolien syntyä sanoen, että kun ihminen katsoo mitä tahansa kuvia, veistoksia, arkkitehtuuria tai mitä tahansa koristeita tai käyttöesineitä päivittäisessä käytössä, miltä tahansa

aikakaudelta aina kivikaudelta nykypäivään, mieleemme nousee aina sama kysymys: mitä tuo tarkoittaa? Mitä tuohon on piilotettu? Kuvat ja koristeet ovat itse asiassa harvoin yksiselitteisiä sanomaltaan tai esittävyydeltään, eivätkä ne suinkaan ole aina kovin helposti luettavia. Katsoja pääättelee näkemänsä perusteella siinä olevan tarkoituksen ja koittaa miettiä, miten tulkita sitä. Tämä on usein vaikeasti määriteltävää ja tulkinnasta voidaan myös käyttää sanontaa ”symbolistinen sisältö”. Nämä symboliset elementit kuvissa ovat epäsuoria välittäjiä, jotka toimivat todellisuuden sekä mystiikan, uskonnon, filosofian ja taikuiden välillä, ylettäen aina tiedostettavista asioista alitajuntaiseen ymmärrykseemme. (Frutiger 1989, 235.)

Voimme pitää melko varmana, että varhaisimmat kirjoitusjärjestelmät kehitettiin sumerilaisten toimesta noin vuonna 3400 eaa. Arkeologiset todisteet tähän mennessä tukevat tätä teoriaa. Mutta voi myös olla mahdollista, että varhaisimmat kirjoitusjärjestelmät ovatkin vielä useita tuhansia vuosia tätä vanhempia nuolenpäätauluja. Paleoantropologi Genevieve von Petzingerin mukaan esihistorialliset kirjoitusmuodot, jotka sisältävät varhaisimmat tunnetut hashtag-merkit, koostuivat symboleista, jotka ovat lähes yhtä yleismaailmallisia kuin nykypäivän emojiit. (Von Petzinger 2015)

Consistent doodles

The symbols seen on relics from Stone Age Europe are also found in caves throughout the rest of the world. The similarities suggest the marks are more than just random scribbles

SOURCE: GENEVIEVE VON PETZINGER, ANDRÉ LEROI-GOURHAN, DAVID LEWIS-WILLIAMS, MARALE FRANKLIN

kuva 1. Selkeitä piirroksia

Symbolit ovat syntyneet ihmisen tarpeesta merkitä omaisuuttaan sekä kuvata asioita ja tapahtumia. Usein on koettu tarvetta kuvata vaikkapa yliluonnollisiin uskomuksiin liittyviä asioita ja joissain tapauksissa niitä kuvaavat symbolit eivät ole voineet tai saaneet olla liian helposti tulkittavia. Esimerkiksi islaminusko kielittää ihmisen ja eläinten kuvaamisen ja jopa myös tyyllittelemättömien kasvien kuvaamisen ornamenttikäytössä. Tämän takia monia asioita on kuvattu piirtämällä niitä tyyllittelemällä, jolloin symbolin lopputulos on voinut olla kaukaakin haetun näköinen. Lisäksi kun näitä symboleja on tehty piirtämällä, kaivertamalla, polttamalla, kutomalla ja monin muin aikalaisten keinoin, on lopputulos monesti ollut hankalasti tulkittava jo senkin vuoksi. Tehdyn symbolin merkitys on näin ollen auennut esimerkiksi turvallisuussyistä vain sen tuntevalle taholle. (Frutiger 1989, 244, suomennos tekijän.)

2.2 Symbolien käyttö historiassa

Voitaneen ajatella, että niin kauan kuin on ollut ihmisiä, on ollut myös symboleja. Niiden avulla on merkitty omaisuutta, kerrottu tarinoita ja osoitettu omia uskomuksia. Pienimmät symbolit on usein tehty henkilökohtaiseen käyttöön, kun taas jättimäisiä symboleja on useimmiten tehty useiden ihmisten yhteistyönä esimerkiksi osoituksena uskontoon liittyviin asioihin. Kaikkein suurimmat symbolit ovat näkyneet ilmakuvissa, ja ne ovat jääneet mysteereiksi tähän päivään asti. Mitä ovat olleet niiden ihmisten motiivit, jotka ovat näitä tehneet? Jättimäisiä kuvioita on löytynyt mm. Etelä-Englannista, Perun aroilta ja Atacaman auitiomaasta Chilestä. Nämä kuviot ovat niin massiivisia, että niitä ei voi oikein edes käsittää niitä maan pinnalta tarkasteltaessa. Voidaan olettaa, että niiden tekeminen on liittynyt johonkin uskonnolliseen seremoniaan ja ne on tehty todennäköisesti reaktion tai vastareaktion johonkin tapahtumaan. Ehkä nämä jumaliin ja demoneihin pohjaavat piirrokset on tehty jonkinlaisena yrityksenä ottaa yhteyttä yliluonnollisiin ulottuvuuksiin. Vastauksia emme näihin kysymyksiin saa välttämättä koskaan, vaikka nuo muinaiset symbolit ovat edelleen meidänkin ihmeteltävinämme. (Frutiger 1989, 245, suomennos tekijän.)

Oldest.org-sivusto (kuvat alla) listaa kahdeksan kaikkien aikojen vanhinta tunnettua symbolia maailmanhistoriassa. Ne ovat käänteisessä järjestyksessä seuraavat:

8. Ankh. *Sijainti: Englanti, ikä: 3 200+ vuotta*

”Ankh-symboli tulee muinaisesta Egyptistä sen ensimmäisen dynastian ajalta, eli 30. vuosisadalta ennen ajanlaskun alkua. Se on kuvattu ristinä, jonka päällä on silmukka, ja sen alkuperästä tutkijat ovat keskustelleet vuosia.

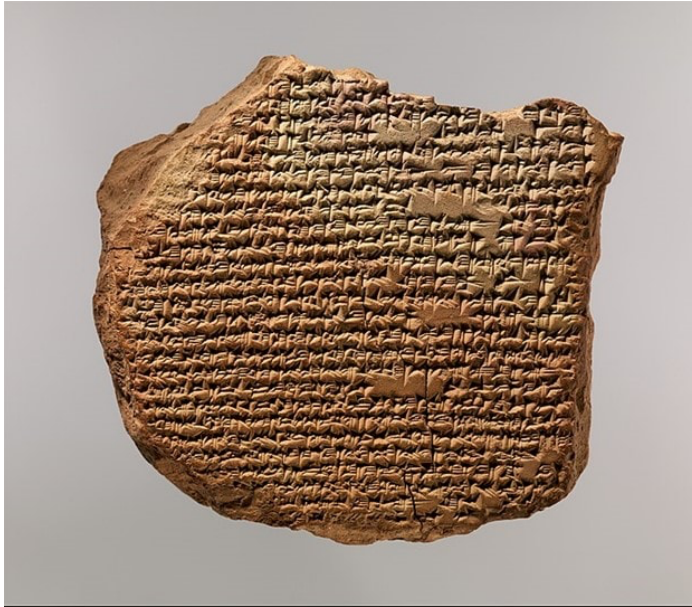
Monet ehdottavat, että solmu on tulkinta aikaisemmasta merkistä, joka tarkoittaa "suojelua", ja Ankh on tästä amuletteihin käytetty versio. Toiset väittävät, että se edustaa sandaalin solmittuja hihnoja tai sillä voi olla jopa seksuaalisia konnotaatioita, jotka muistuttavat sekä naisen että miehen sukuelimiä yhdistettynä yhdeksi symboliksi. Kirjaimellisesta merkityksestään huolimatta Ankh oli elämän käsitteen symbolina kaikkialla muinaisen Egyptin taiteessa. Se kuvattiin jumalien käsissä ja sen esitettiin antavan kunkin dynastian faaraoille pyhän elämän hengen.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 2. Ankh

7. Uruk-tabletit. *Sijainti: Uruk, ikä: 5 000+ vuotta*

”Urukissa, kaupunkivaltiossa, josta lopulta tuli Irak, sumerilaiset loivat maailman ensimmäisen tunnetun kirjoituskielen. He veistivät liiketoimia edustavia symboleja ruokokynällä savitauluihin. Nämä symbolit johtivat yhtenäiseen kiilamuotojärjestelmään, jota kutsutaan nuolenpääkirjoitukseksi. Eri symboleilla voitiin yhdistää alkeellisia sanoja tai kirjanpitotietoja.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 3. Uruk-tabletit

6. Kaksipäinen kotka. *Sijainti: Mesopotamia, ikä: 6 000 vuotta*

”Kotkan symbolin uskotaan saaneen alkunsa Mesopotamiasta, ja se edustaa Anzu-nimistä jumaluutta. Myöhemmin kotka sai myös kaksi päätä, ja assyrialaiset käyttivät sitä kaksipäisenä jumaluutena. Heiltä kaksipäinen kotka matkusti Anatoliaan ja lopulta muinaiseen Kreikkaan. Kaksipäinen kotka symboloi vielä tänäkin päivänä uskonnollisia ja poliittisia voimia.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 4. Kaksipäinen kotka

5. Hakaristi. Sijainti: Euraasia, ikä: 7 000 vuotta

”Hakaristi, joka nykyään tunnetaan kansallissosialistisen Saksan tunnuksena, on itse asiassa muinainen symboli, jolla on hyvin erilainen merkitys. Vanhimmat hakaristit on ajoitettu muinaiseen Euraasiaan, noin 7000 vuotta sitten. Tutkijat uskovat, että malli oli taivaalla kulkevan auringon symboli. He uskovat, että sitä käytettiin alun perin merkkinä hyvinvoinnista ja sukulaisuudesta.

Myöhemmin esimerkkejä on löydetty muinaisten kristittyjen haudoista ja Cordoban katedraalista. Buddhalaisuudelle symboli on pyhä, ja heille se merkitsee Buddhan jalanjälkiä. Intiassa hakaristi edustaa heidän auringonjumalaansa, ja sitä käytetään tervetuloivotuksena häissä ja kauppojen ovissa.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 5. Hakaristi

4. Luolasymbolit. Sijainti: Eurooppa (useita paikkoja), ikä: 40 000 vuotta

”40 000 vuotta vanhat luolakirjoitukset kaikkialla Euroopassa yhdistävät ihmisiä ja kulttuureja samankaltaisten symbolien avulla. Genevieve von Petzinger kirjoitti tästä ilmiöstä kirjassaan *The First Signs*. Hän etsi kognitiivisen symbolologian alkuperää, se oli tehtävä, joka vei hänet ympäri Eurooppaa tarkkailemaan jääkauden luolataidetta.

Geometriset symbolit luolissa Chauvet'ssa, Lascaux'ssa, Niaux'ssa, Bustillossa ja muissa luolissa kuvaavat karkeita abstrakteja hahmoja ja muotoja, sekä myös ristikkopiirroksia ja spiraaleja. Ne ovat niin ei-figuratiivisia, että niiden ei voida ymmärtää edustavan vain jotain yhtä tiettyä käsitettä, kuten kirjainta.”

(Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 6. Luolasymbolit

3. Luolakädet. Sijainti: Espanja, ikä: 64 000 vuotta

”Maltravieson luolaa koristava taide Caceresissa Espanjassa on päivätty yli 64 000 vuotta vanhaksi, joten se on vanhinta tunnettua tämänkaltaista taide. Luolien hahmot sisältävät symboleja ihmisistä, muinaisista sioista, peuroista ja muinaisten käsien punaisia stensiilejä.

Koska maalaukset ovat riittävän vanhoja, jotta ne voidaan ajoittaa viimeiselle jääkaudelle, ne ovat ajalta vähintään 20 000 vuotta ennen nykyihmisen muuttoliikettä Eurooppaan. Tämä tarkoittaa, että taiteen on täytynyt olla neandertalilaisten tekemää, mikä herättää entistä enemmän keskustelua symbolien historiasta, koska se liittyy myös ihmisen kehitykseen.”

(Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 7. Luolakädet

2. Punaiset ristikkopiirroset. *Sijainti: Etelä-Afrikka, ikä: 73 000 vuotta*

”Erästä Etelä-Afrikan luolasta kaivetun syvän punaisen ristikkosymbolin on väitetty teoreettisesti olevan maailman vanhin piirros. Ristikkopiirroksia on löydetty läpi kivikauden ajalta, mutta tämä on näistä kaikkein vanhin. Erityisen kiinnostavaa on, että se piirrettiin värillisenä muinaiseksi värikynäksi muunnetusta okrapalasta. Tutkijat uskovat, että piirros oli alun perin suurempi, koska ristikkopiirroksen päät katoavat yhtäkkiä silkreettisen kivipalan reunoilta. Kokonaista hiomakivitaulua on etsitty tuloksetta.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 8. Ristikkopiirroset

1. Ramlen luun palaset. *Sijainti: Israel, ikä: 120 000 vuotta*

”Vanhin ihmisen tuntema symboli on etsaus Ramlen luunpalasissa. Monet arkeologit uskovat teoriaan, että näitä symboleja on ollut olemassa satoja tuhansia vuosia myös muilla alueilla. Nämä Israelin Ramlen alueelta peräisin olevat luunpalaset edustavat kuitenkin vanhimpia tunnettuja esimerkkejä, ja ne ovat peräisin 120 000 vuoden takaa.

Tutkijat tunnistivat tästä luusta kuusi erillistä etsausta, joiden he uskovat olevan enemmän kuin vain satunnaisia merkintöjä ja joilla oli sen sijaan hengellinen merkitys. Tämän muinaisen työkalun uskotaan kaiverretun lehmän luusta.” (Johnson n.d., suomennos tekijän.)

kuva 9. Ramlen luun palaset

2.3 Symboleihin piilotetut viestit

Symboleihin, tunnuksiin ja myös logoihin on usein piilotettuna merkityksiä sekä puhdasta symboliikkaa, minkä ei ole tarkoituskaan aueta välttämättä kaikille sen näkeville tahoille. Ei ainakaan ensivilkaisulla, eikä välttämättä ikinä, ellei katsoja tunne kyseisen merkin syvempää ideologiaa sekä olemusta ja ole oikeutettu ymmärtämään sitä, mitä kyseinen tunnus kaikissa merkityksissään edustaa. On myös paljon logoja sekä symboleja, joiden kuvitukseen on kätkeyty mukaan piiloviestejä ilman, että niiden merkityksen paljastumisella olisi mitään sen kummempaa merkitystä. Tällaisesta kätkeytyksestä ns. vähemmän vakavasta symbolista esimerkkinä, vaikka Toblerone-suklaapatukan logo.

kuva 10. Toblerone logo

”Tobleronen logon merkitystä ei välttämättä näe ensisilmäyksellä. Logossa on kuva vuoresta, minkä muoto muistuttaa suklaapatukan palojen muotoa. Vuoren uskotaan olevan Matterhorn, joka sijaitsee Sveitsin Alpeilla. Toblerone suklaa valmistetaan Bernissä Sveitsissä, ja sen logossa olevan vuoren lumipeitteessä voi nähdä karhun muodon, joka taas viittaa Bernin kaupungin vaakunaan, jossa on kuvattuna karhu. Samoin sanasta Toblerone voi erottaa kirjaimet B-E-R-N, mikä niin ikään on piilosana kuvaamassa suklaan alkuperää. Itse nimi Toblerone tulee italian kielen sanasta ”torrone”, mikä tarkoittaa erään tyyppistä nugaata.” (1000logos.net n.d., suomennos tekijän.)

Asteen vakavampana esimerkkinä tunnusten piilomerkityksistä taas voidaan käyttää vaikkapa useita maailman viranomaisten tai tiedustelupalvelujen tunnuksia. Näistä esimerkkeinä Yhdysvaltojen FBI sekä Venäjän GRU.

kuva 11: FBI:n tunnus

FBI:n tunnuksessa (sinetti, engl. seal) jokaisella yksityiskohdalla on oma tarkka merkityksensä. Hallitseva sininen pohjaväri edustaa oikeutta ja sen laajuutta ulottuessaan koko sinetin alueelle. Kolmentoista tähden muodostama kokoympyrä taas edustaa 13:a alkuperäistä osavaltiota sekä niiden merkitystä. Laakerinlehdillä taas on kuvastettu jo aikojen alusta alkaen akateemisia saavutuksia, kunniamainintoja sekä mainetta. Molemmissa laakerinlehtioksassa on yhteensä 36 lehteä, eli sama määrä kuin Yhdysvalloissa oli osavaltioita, kun FBI perustettiin vuonna 1908. Punaisten ja valkoisten raitojen merkitys taas on niiden väreissä. Punainen kertoo perinteisesti rohkeudesta, urheudesta sekä voimasta. Kun taas valkoinen väri edustaa puhtautta, valoa, totuutta ja rauhaa. Kuten Yhdysvaltojen lipussa, FBI:n tunnuksessakin punaisia raitoja on yksi enemmän kuin valkoisia. FBI:n motto ”Fidelity, Bravery, Integrity” puolestaan kuvastaa motivoivaa voimaa FBI:n miesten ja naisten takana. Tunnuksen teräväkulmaiset reunat taas kuvastavat FBI:n kohtaamia vakavia haasteita sekä organisaation

rosoisuutta. Kultainen väri (kuvassa keltainen) sinetissä kertoo ylipäättään tunnuksen arvosta.

(FBI n.d., suomennos tekijän.)

kuva 12. GRU:n Spetsnazien tunnus

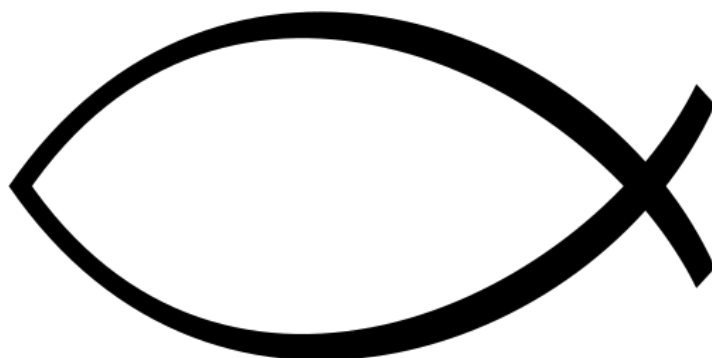
Venäjän sotilastiedustelupalvelu GRU:n erikoisjoukkojen Spetsnazien tunnuksesta ei juurikaan löydy tietoja tai historiikkaa siitä, miksi tunnus on sellainen kuin se on. Asia ei sinänsä juuri ihmetytä, sillä GRU ei muutenkaan ole kovin tunnettu avoimuudestaan, pikemminkin päinvastoin. Jotain tuosta tunnuksesta ja etenkin siinä olevasta lepakosta voidaan kuitenkin päätellä. Lepakon yliverstaista kuuloa on käytetty maailmalla humint-tiedustelun (henkilötiedustelu) yhteydessä, jossa asioiden kuuleminen sekä myös oikein ymmärtäminen on tärkeä ja olennainen osa toimenkuvaa.

Myös monien uskontokuntien edustajat ovat joutuneet turvautumaan historian saatossa ns. piilosymboleihin ja siten kätkemään symboliensa perimmäisen tarkoituksen siten, että sen tarkoitus ei aina heti avaudu, ainakaan kokonaisuudessaan, sen näkeväälle henkilölle. Samoin salaseurat ja muut veljeskunnat, jotka ovat halunneet ylläpitää mystiikkaa omasta toiminnastaan ja kenties suojellakin

sitä ja toimiaan muulta maailmalta, ovat käyttäneet paljon tunnuksissaan ja merkeissään symbolismia, jonka ymmärtäminen vaatii asiaan perehtyneisyyttä ja yksityiskohtien tuntemusta.

Näistä esimerkkeinä vaikkapa vainottujen varhaiskristittyjen käyttämä kalasymboli, *Ikhtys*. Ikhtys tarkoittaa kalaa, kreikan kielellä. Kala on kristinuskon varhaisin tunnusmerkki, itse asiassa se on uskontunnustus.

(Suomen evakelis-luterilainen kirkko n.d.)

kuva 13. Ikhtys-tunnus

Ensimmäiset kristityt, joutuivat pian yhteiskuntansa ja sen vallanpitäjien vainon kohteiksi. He kokoontuivat salaa ja joutuivat vaikenemaan uskostaan. Heitä yhdisti kuitenkin yhteinen usko, usko ylösnousseeseen Jeesukseen Kristukseen. Heidän ensimmäinen uskontunnuksensa kuuluikin ”*Jeesus Kristus Jumalan Poika, Vapahtaja*”. Kun tämän uskontunnustuksen jokaisesta sanasta otettiin ensimmäinen kirjain, muodostui kreikan kielessä sana Ikhtys, kala. Kristityt piirsivät kalan talonsa oven pieleen, hiekkaan keskustellessaan toisen ihmisen kanssa, kokoontumispaikkansa merkiksi. Kalasta Jeesuksen seuraaja tunsi toisen samanlaisen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.)

”Kala oli merkki niille, jotka eivät rohjenneet aikansa vainojen keskellä tunnustaa julkisesti uskoaan. Ikhtys-kalalla saattoi merkitä paikkaa, jonne rohkenevat tulla nekin, joiden usko tässä maailmassa on häilyvän epävarma, epäilyjen musertama, heikko kuin suitseva kynttilänsydän, mutta jotka etsivät ja kaipaavat jotain, minkä varassa tulevaisuuteenkin voi kurkottaa.”

(Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d.)

Myös vapaamuurareilla on käytössään laaja kirjo erilaisia symboleja ja merkkejä, joiden merkitys aukeaa vain asiaan vihkiytyneille. Alla vain muutamia esimerkkejä, sillä vapaamuurareiden symbolivarasto käsittää kymmenittäin erilaisia tunnuksia ja symboleja, eivätkä ne kaikki ole edes välttämättä yleisessä tiedossa lainkaan.

kuva 14. Kaikki näkevä silmä

”Kaikki näkevä silmä tunnetaan myös nimellä vapaamuurareiden silmä tai kaukokatseisuuden silmänä, ja se on yksi Vapaamuurareiden tunnistettavimmista symboleista. Silmä esiintyy mm. Yhdysvaltojen yhden dollarin setelissä ja se on tunnettu jo vuodesta 1797, kun se julkaistiin ensi kertaa Vapaamuurareiden toimesta.” (Lilley 2000, suomennos tekijän.)

”Silmä kuvastaa Jumalan silmää ja se toimii muistutuksena vapaamuurareille siitä, että Jumala näkee ja tietää aina kaiken, niin ihmisen teot kuin ajatuksetkin.” (Lilley 2000, suomennos tekijän.)

kuva 15. G-kirjain

On oletettu, että vapaamuurareiden käyttämä G tarkoittaa englannin kielen sanoja God (Jumala), Geometry (geometria) ja Gnosis (kreikaksi tieto). (Lilley 2000.)

kuva 16. Ankkuri

”Ankkuria on käytetty paljon symbolina kristinuskossa, mutta myös vapaamuurarit ovat ottaneet sen käyttöönsä. Ankkuri edustaa niin toivoa kuin rauhaakin.” (Lilley 2000, suomennos tekijän.)

kuva 17. Leimuava tähti

Vapaamuurareiden leimuavan tähden on sanottu edustavan ihmisen pyrkimystä tiedon käyttämiseen, aivan kuin tähti, joka leimuaa vasten tummaa yötaivasta. (Lilley 2000.)

kuva 18. Nuija

”Nuija edustaa auktoriteettia, jota vapaamuurarit käyttävät kuin tuomarit ajaessaan aatteitaan ja käskyjään. Toiseksi nuija on työkalu, jota käytetään kiven karkeiden reunojen rikkomiseen. Näin nuija toimii vapaamuurareille muistutuksena paheiden välttämisestä sekä sydämen säilyttämisestä puhtaana, moraalisena ja hengellisenä.” (Lilley 2000, suomennos tekijän.)

kuva 19. Liitonarkki

Liitonarkki löytyy Raamatusta Jumalan lupauksena Daavidille. Vapaamuurarit näkevät liitonarkille merkitystä ja symbolismia nykypäivänä siten, että se edustaa heille Jumalan jatkuvaa anteeksiantoa heidän rikkomuksiaan vastaan. (Lilley 2000, suomennos tekijän.)

3 Leijona symbolin historia

3.1 Leijona symbolina

”Leijona, ”jalopeura”, on kotkan tavoin valtaa, herruutta ja voimaan edustava eläinsymboli, jota on erityisesti käytetty heraldiikassa. Saduissa leijonaa sanotaan ”eläinten kuninkaaksi”. Astrologiassa se taas kytkeytyy tähtikuviona planeettoihin ja aurinkokuntaan. Näiden mielikuvien taustana ovat leijonan voimakkuus ja keltaisenruskea väri sekä säteet mieleen tuova urosleijonan harja. Kotkaan leijonan yhdistää myös se, että kummankin on uskottu voivan sokaistumatta katsoa aurinkoon. Leijonan maskuliinisuus on tehnyt siitä suurten jumalattarien (Kybele, Artemis sekä Fortuna, joka tosin on voitu kuvata myös naarasleijonana) täydentävän vastakohtan. Egyptissä naarasleijona oli sodanjumalatar Sechmetin ruumiillistuma, urosleijonassa, jonka pään päällä oli aurinkoa symboloiva pyörölevy, nähtiin jumala Rê.” (Biedermann 1989.)

Antiikin maailmassa leijona esitettiin usein myyttisten aikojen jumalien ja sankareiden, kuten vaikkapa Herakleen voittamana vahvana vastustajana. Näin jumalista ja sankareista saatiin kuvastumaan ihmisen hengen voitto animaalisuudesta, eli eläimellisestä luonnosta. (Biedermann 1989.)

Kristillisessä symboliikassa leijonaan taas liittyy paljon vastakkaisia mielikuvia. Leijona on mm. Juudan heimon voiman symboli ja sellaisena kuoleman voittaneen Kristuksen vertauskuva (suomalaisissa virsissä 86:5, 89:5, 97:2, 425:3 lauletaan tästä). Leijonalla on myös kuvattu pahuutta ja koitettu saada ihmisiä uskomaan paholaiseen, jolta yksin Jumala voi varjella. Simson surmasi häntä tiellä vastaan tulleen leijonan, Tuom. 14:5-6. Kun taas Daniel, joka oli vankina leijonien luolassa, pelastui sieltä vain vahvan uskonsa ansiosta. (Biedermann 1989.)

Varhaiskristillinen "luonnontiede" physiologus taas on pyrkinyt osoittamaan leijonan jumalallisuutta vertaamalla perässään jälkensä hännällään peittävää leijonaa Kristukseen, joka myös on pyyhkinyt näkymättömiin hengelliset jälkensä tultuaan maan päälle. Physiologus myös kertoo, että leijona nukkuu luolassaan silmät auki, samoin kuin Kristuksen ruumis nukkuu ristillä samalla, kun hänen jumaluutensa valvoo Jumalan, Isän oikealla puolella. Edelleen physiologusin mukaan, kun naarasleijona synnyttää poikasen maailmaan, poikanen syntyy kuolleena ja emo vartio sen ruumista, kunnes kolmantena päivänä isäleijona tulee ja puhaltaa poikasensa sieraimiin elämän hengen ja herättää poikasen eloon. (Biedermann 1989.)

Leijona on siis koettu jo Raamatun aikoina aina mahtavaksi ja vahvaksi eläimeksi, ja sitä käytettiin vertauksena hyvään tai pahaan, aina tilanteen ja tarpeen mukaan. (Biedermann 1989.)

On myös uskottu, että urosleijona merkitsee Jumalan elävää sanaa, jolla Pyhä henki "puhallettaa" uskosta osattomiin ja tekee heidät eläviksi. Negatiivinen tulkinta sisältää kehotuksen: ellei ihminen pysy Jumalan yhteydessä, hän lankeaa leijonan (paholaisen) kiusaukseen, sillä paholainen väijyy kiusauksillaan ihmistä

kuin leijona saalista. Uskon vahvistamiseen leijonaa on käytetty myös esimerkiksi Danielin tarinassa, jossa Daniel heitettiin leijonien luolaan, eli varmaan kuolemaan, mutta usko pelasti Danielin eivätkä leijonat vahingoittaneet häntä. (Biedermann 1989.)

Alkemiassa leijona on alkuaine *Sulphurin* vertauskuva, mutta ”punainen leijona” voi merkitä myös valmista ”viisasten kiveä” (myyttinen aine, jonka uskottiin voivan muuttaa metalleja kullaksi). Vihreä leijona taas kuvaa liuosta, jolla on vahva voima hajottaa kiinteitä aineita. (Biedermann 1989.)

Kaukoidässä leijona ei ole luontainen eläin ja siksi niitä ei siellä tunnettu. Siellä leijona esiintyi vain muualta tulleissa kertomuksissa. Kiinan leijonaa tarkoittava sana on *shih*, mikä taas on johdettu persian sanasta *sir*. Tästä johtuen idän leijonaa kuvatuissa kuvissa ja veistoksissa onkin hyvin vähän yhtäläisyyksiä oikeaan leijonaan. Portinvartijafiguureina on idässä käytetty tavallisesti kahta tyyli- teltä leijonaa, jotka vartioivat sisäänkäyntiä pyhiin rakennuksiin tai pyhille alueille. Tyypillisesti oikealla on urosleijona, joka pitää etukäpäliensä alla palloa tai helmeä, vasemmanpuoleinen on naarasleijona poikasensa kanssa. Leijona- tanssiin, jota vietetään 1. kuukauden 15. päivänä, kuuluu leijonanaamio, jossa on kultaiset silmät ja hopeiset hampaat. Leijonalla ratsastava mies on ollut jumalallisen voiman symboli. Japanissa leijona (*karashishi*) taas muistuttaa ulko- näöltään vielä vähemmän oikeaa leijonaa. Siellä tämä ”Buddha-koiraksi” kut- suttu otus vartioi pääsyä pyhille paikoille. (Biedermann 1989.)

Astrologiassa leijonan ”tulimerkki” liitetään useimmiten taivaankappaleena au- rinkoon ja kultaan. ”Kuninkaallisena” merkinä se määrittää heinäkuun 23. ja elokuun 22. päivien välisenä aikana syntyneiden horoskoopimerkin. Horo- skoopissa leijonien kuvataan olevan piirteiltään persoja rikkauksille ja komeu- delle, turhamaisiksi sekä omaavan jopa taipumusta tyranniaan ja muiden hallit- semiseen. Positiivisemmalta kannalta katsottuna leijonilla voi myös olla luon- taista autoritääristä vaikutusvaltaa ja hengen suuruutta. Syvyysspsykologiasta vaikutteita saanut symbolien tulkinta näkee leijonan edustavan voimakasta

mutta samalla suvereenisti hallittua energiaa, itselleen lepoa suomatonta ponnistelua, vastustamatonta hyökkävyyttä ja säälimättömyyttä kamppailussa muiden kanssa. (Biedermann 1989.)

3.1.1 Leijonan käyttö nykypäivänä merkeissä ja tunnuksissa

Nykypäivänä leijona esiintyy monenlaisissa yhteyksissä, aina tuotemerkkien ja firmojen logoista valtiollisiin tunnuksiin. Automerkeistä esimerkiksi Peugeot kantaa logossaan pystyasennossa olevaa leijonaa. Muita tunnettuja yhteyksiä ja tunnuksia, joissa leijona on kuvattuna yrityksen tuotemerkissä tai joukkueen tunnuksena, ovat mm. Lions Club, Metro Goldwyn Mayer, Nestlén Lion suklaapatukka, Detroit Lions, Löwenbräu, Valioliiga, Chelsea Football Club, Aston Villa, Lonsdale, Queen (yhtye), Ritz-Carlton ja jopa Saab, jonka logossa oleva eläinhahmo on kotkan ja leijonan risteytys.

Suomen poliisin tunnuksena on ns. miekkaleijona, jossa suorateräisen miekan kahvana toimii leijonan pää. Poliisimuseon sivusto kertoo miekkaleijonan historiasta seuraavaa:

”Poliisin tunnuskuva, miekkaleijonan, syntyhistoria ulottuu vuoden 1935 lopulle. Sisäasiainministeriön poliisiosaston päällikkö M. E. Koskimies esitti, että poliiseilla tulisi olla yhtenäinen ammatillinen tunnuskuva, kuten keskieuropalaisilla kollegoillakin.” (Poliisimuseo n.d.)

”Tunnuskuva saaminen oli tärkeää itsenäisen Suomen poliisiorganisaatiolle, joka oli ammatillisesti varsin epäyhtenäinen. Univormuihin oli otettu vaikutteita armeijan univormuista, ja virkamerkkit erosivat toisistaan eri lääneissä. Koskimiehen esityksen mukaan symbolin tuli sopia niin maalais- kuin kaupunkipoliisin univormuun sekä soveltua rikos- ja järjestyspoliiseille. Yhteisellä tunnuksella korostettiin puolueettomuutta, joka oli poliisin osalta joutunut kyseenalaiseksi 1920- ja 1930-luvun oikeiston ja vasemmiston poliittisissa levottomuuksissa.” (Poliisimuseo n.d.)

”Sisäasiainministeriö järjesti vuonna 1935 koko poliisikunnalle suunnatun suunnittelukilpailun, jossa saatiin lähes 30 erilaista symboliehdotusta. Yksikään ehdotus ei miellyttänyt päättäjiä. Saapuneiden ehdotusten pohjalta lopullinen suunnittelutehtävä uskottiin taiteilija Antti Salmenlinnalle (1897-1968).” (Poliisimuseo n.d.)

"Poliisin tunnuskuva virallistettiin presidentin esittelyssä 2.10.1936. Symbolin varsi, suora miekka, edustaa esivallan voimaa. Se korostaa historiallista käytäntöä, jossa miekka on kuulunut hallitsijalle, alamaisten suojelijalle "pahoja vastaan hyvien suojaksi". Leijonan pää tuli valtion vaakunasta korostaen valtiovallan auktoriteettia. Univormussa ja virkamerkissä esiintyvä esivallan symboli muistuttaisi poliisimiestä uskollisuudesta valtiovaltaa kohtaan."
(Poliisimuseo n.d.)

kuva 20. Poliisin miekkaleijona

3.1.2 Leijona heraldiikassa

Eurooppalaisessa heraldiikassa leijona on kotkan ohella yleisin vaakunaeläin. Tavallisimmin se on kuvattu seisovana tai pystyyn nousevana, kita auki, harja pystyssä, kieli suusta ulkona riippuen ja etukäpälät koholla. Ruumis on solakka ja takkuinen. Tavallisimmin leijona kuvataan punaisena tai kultaisena, ja sen kynsissä ja kielessä on käytetty muita värejä. (Biedermann 1989.)

”Airutkuvioiden ja kilven jakojen ohella eläimet kuuluvat heraldiikan vanhimpiin tunnuskuvioiden. Periaatteessa minkään eläimen käyttäminen heraldisena tunnuksena ei ole kiellettyä, mutta vaakunaan sovellettaessa eläin on voitava tyyli- tellä heraldiikan vaatimusten mukaisesti ja heraldiikan hyväksymis- keinoin tunnistettavasti. Ellei tämä käy päinsä, ei eläimestä ole vaakunaan.

Koska heraldiikan juuret ovat paljolti taistelulentillä ja turnajaisissa, ovat pedot aina kuuluneet eläimistä suosituimpiin. Niiden uhkaavuutta ja raivokkuutta vieläpä korostetaan esittämällä ne vaakunassa suu irvessä ja kieli ulkona sekä liioittele- malla hampaiden, kynsien, ja sarvien eli ns. varuksien kokoa. Kesyn koti- eläimen sijasta turvaututaan sen villiin serkuun, jos mahdollista.”

”Leijona, joka koristaa jo heraldiikan vanhinta tunnettua eli Anjoun herttuan Geoffrey Plantagnet’n vaakunaa, on nelijalkaisista yleisin vaakunaeläin. Suositu- tuja ovat kuitenkin myös muut suurehkot pedot ja Suomessa ilveskin.”
(Kara 1997, 25.)

Heraldisten mallien "barbaarien" (euraasialaisten) edeltäjien eläimiä on todennäköisesti käytetty klanien symboleina. Ne hyväksyttiin germaanisessa perinteessä noin 400-luvulla, ja ne tulkittiin uudelleen kristillisessä kontekstissa Gallian ja Italian läntisissä valtakunnissa 500- ja 600-luvuilla. Leijonan ominaisuus kuninkaallisena eläimenä johtuu erityisesti fysiologusin vaikutuksesta, varhaisesta kristillisestä kirjasta eläinten symboliikasta, joka kirjoitettiin alun perin kreikaksi 2000 ekr ja käännettiin latinaksi noin 400 jKr. Se oli keskiaikaisten bestikkojen edeltäjä. Tuolloin vain harvoilla eurooppalaisilla oli

mahdollisuus kohdata todellisia leijonia, joten maalarit joutuivat luottamaan perinteisiin kuvauksiin eikä heillä ollut todellisia eläimiä malleina.

Leijonan osuus heraldisena elementtinä on läsnä heraldiikan varhaisimmasta kehityksestä 1100-luvulta lähtien. Yksi varhaisimmista tunnetuista esimerkeistä heraldiikasta voidaan nähdä vuonna 1151 kuolleen Anjoun kreivin Geoffrey Plantagenetin haudalla. Muotokuva, jonka Geoffreyn leski luultavasti tilasi vuosina 1155–1160, kuvaa kreiviä kantamassa sinistä kilpeä, joka on koristeltu kuudella kultaisella leijonalla, ja päässään hänellä on sininen kypärä, joka on koristeltu vielä yhdellä kultaisella leijonalla. (Fox-Davies 1909, 62.)

4 Suomen leijona

4.1 Leijonan saapuminen Pohjoismaihin ja Suomeen

Leijona on kuvattuna useiden Alppien pohjoispuolisten maiden vaakunoissa. Ruotsissa ja Suomessa se yleiskäsityksen mukaan periytyy ns. Götan leijonan välityksellä keskiaikaiselta Folkunga-suvulta. Leijonaa pidettiin jo muinaisten goottien tunnuksena, ja 1500-luvulta peräisin olevien historiankirjoitusten mukaan Olaus Magnus väitti goottien ennen Ruotsiin tuloaan hallinneen Suomea.

Viime kädessä leijonan suuri suosio vanhassa heraldiikassa perustuu leijonan asemaan ”eläinten kuninkaana”. Leijonalla uskottiin olevan samoja jaloja luonteenpiirteitä, mitä ritareiltakin odotettiin löytyvän. Kotimaisten eläinten katsottiin sopivan paremmin esimerkiksi maakuntien vaakunoihin, mutta Suomea edustamaan haluttiin vahva ja jalo kuninkaallinen eläinhahmo. (Talvio 1997, 5.)

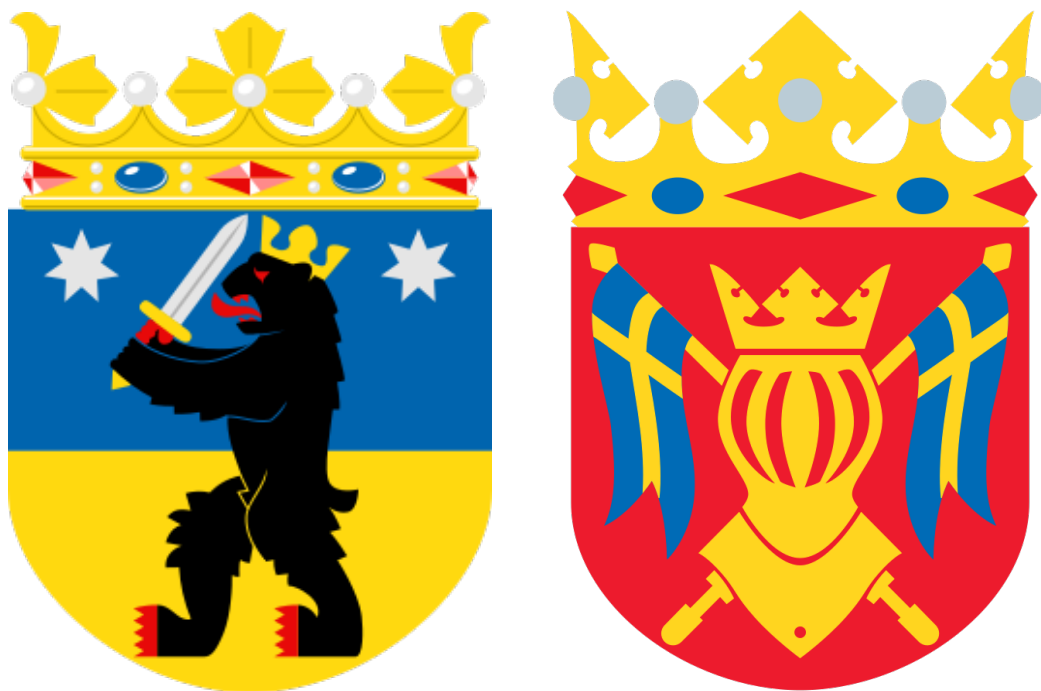
Leijona-aihe Ruotsin valtakunnan vaakunassa on peritty keskiajan Folkungahallitsijoilta ja kun Ruotsia 1500-luvulla alettiin kutsua ”Svean ja Götan valtakunnaksi”, leijona tulkittiin Götan leijonaksi. Götan leijonaksi tulkitseminen perustui siihen, että keskiajalla sitä pidettiin yleisesti muinaisten goottien tunnuksena.

Suomeakin on yhdistetty gootteihin, ja Olaus Magnus kertoo ”Pohjoisten kansojen historiassaan” vuodelta 1555, että goottien kantaisä oli Magog, Nooan pojanpoika, joka olisi toiminut Suomen kuninkaana ennen Ruotsiin menoaan. Suomen vaakunan loi lopulta kaikesta päätellen Juhana III, kun hän otti itselleen Suomen suuriruhtinaan arvon. Juhana halusi ilmeisesti tällä arvonimellään ärsyttää vastustajaansa livana Julmaa, joka oli tsaari ja myös suuriruhtinas. Myös Juhanan langolla Liettuan hallitsijalla oli sama suuriruhtinaan arvo. Suomen vaakunan päällä olevan kruunun malli tuli Suomen vaakunaan Liettuasta. (Talvio 1997, 13.)

4.2 Leijona Suomen vaakunassa sekä sen väärinkäyttö

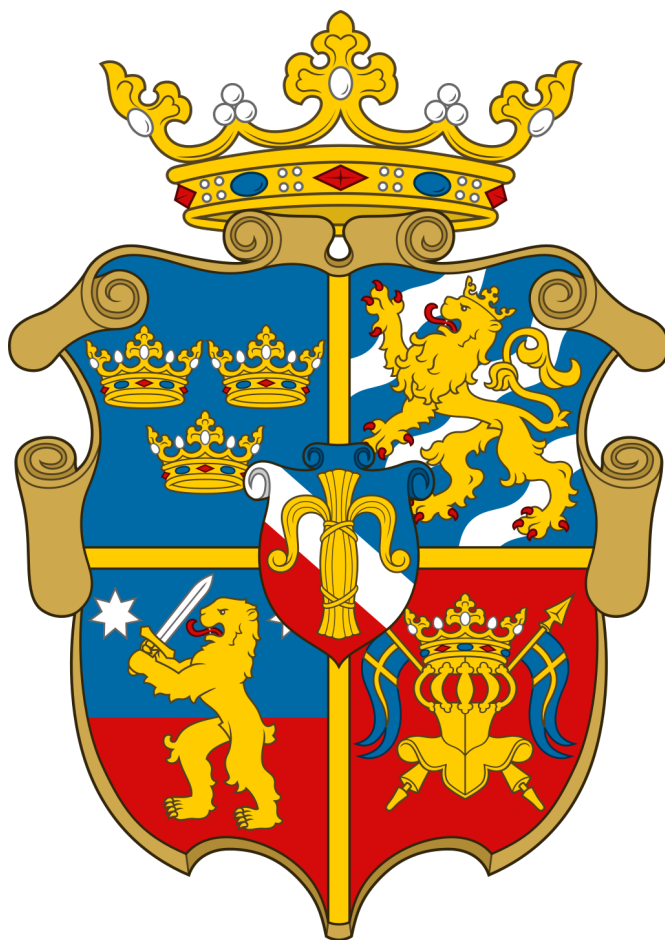
4.2.1 Leijonan päätyminen Suomen vaakunaan

Kuten edellä on todettu, on leijona saapunut Suomeen Folkunga-suvun välityksellä. Monien muiden keskiajan mahtimiesten tavoin Folkunga-suvun jäsenet käyttivät leijonavaakunaa. 1556 Kustaa Vaasa nimitti toiseksi vanhimman poikansa Juhanan Suomen herttuaksi ja seuraavana vuonna Juhanalle myönnettiin nelijakoinen vaakuna. Tuossa vaakunassa oli kuvattuna tuolloin Pohjois-Suomen ja Etelä-Suomen tunnuksat eli nykyiset Satakunnan ja Varsinais-Suomen vaakunat, ja ne oli molemmat kuvattu vaakunassa kahteen kertaan. Juhanan arvellaan suunnitelleen ne itse, sillä hän oli hyvin kiinnostunut heraldiikasta. (Talvio 1997, 14.)

kuvat 21. ja 22. Satakunnan ja Varsinais-Suomen vaakunat

Isänsä kuoleman jälkeen vuonna 1560 Juhana muutti vaakunaansa siten, että sen kahteen ylempään kenttään tulivat Svean- ja Götanmaan vaakunat. (Talvio 1997, 14.)

kuva 23. Suomen herttuan Juhanan vaakuna, 1557

Vanhin tunnettu Suomen vaakunan selitys on 1500-luvun loppuvuosilta: ”Kultainen kruunupäinen leijona, jonka oikea kämmen on varustettu miekalla ja joka polkee molemmilla takajaloillaan venäläistä sapelia, ympärillään yhdeksän hopeista ruusua punaisessa kentässä, vaakunan päällä kultainen kruunu punaisen ruhtinaanhatun kera”. (Talvio 1997, 14.)

On varsin ilmeistä, että siihen sisältyvät aseet on tarkoitettu ymmärrettäväksi viittauksina Karjalan vaakunaan, jossa lännen suora miekka ja idän sapeli uhkaavat toisiaan.

Tämä vanhin tunnettu Suomen vaakuna (josta selitys edellä) löytyy Kustaa Vaasan hautamuistomerkestä Upsalan tuomikirkosta. Muistomerkin valmisti flaamilainen arkkitehti ja kuvanveistäjä Willem Boy. Boy aloitti työn Antwerpenissa vuonna 1562, mutta vasta kymmenen vuotta myöhemmin sen mainitaan olleen

lähes valmis. Paikalleen Upsalaan muistomerkki saatiin vasta 1580-luvun alussa ja sen viimeistely kesti aina vuoteen 1591. Suomen vaakunan syntyä on siis ollut vaikea ajoittaa tarkalleen, osittain juuri muistomerkin pitkän syntyhistorian takia. (Talvio 1997, 14.)

kuva 24. Kustaa Vaasan hautamuistomerkki Upsalan tuomiokirkossa

Seuraavina vuosisatoina Suomen vaakuna esiintyi monissa eri muodoissa. Kun Upsalassa olevaa, yllä kuvattua vaakunaa alettiin lopulta käyttää Suomen vaakunan mallina 1800-luvun lopulla, syrjäytti se vähitellen kaikki muut vaihtoehdot tieltään. Willem Boy ei siis tietoisesti varsinaisesti suunnitellut Suomen vaakunaa, toi hän silti leijonan Suomeen syntymäseutunsa Flanderin alueen heraldiikasta, missä leijona oli erittäin yleinen vaakuna aihe. (Talvio 1997, 14.)

Kun Suomi vuonna 1809 liitettiin Venäjään, viranomaiset tarvitsivat mallikuvan Suomen suuriruhtinaskunnan vaakunalle. Sellainen löydettiin teoksesta *Suecia antiqua et hodierna*, Muinainen ja nykyinen Ruotsi. Teoksen valmisteleminen oli annettu tehtäväksi vuonna 1661 tunnetulle linnoitusupseerille, arkkitehdille ja piirtäjälle Erik Dahlbergille, josta myöhemmin tuli vielä sotamarsalkka sekä kreivi. Tuo lähes 500 kuparipiirrosta sisältänyt nide painettiin keskeneräisenä vasta vuonna 1716, Dahlbergin jo kuoltua. Suomen osuus niteessä rajoittuu muutamiin maisemakuviin sekä kuvatauluihin maakuntavaakunoista ja Suomen vaakunasta. Suomen vaakuna on tässä teoksessa Elias Brennerin piirtämä. Brennerin piirtämä Suomen leijona eroaa melko paljon Kustaa Vaasan hautamuistomerkin olevasta Suomen vaakunasta. Leijona on tässä piirroksessa kuvattu melkein kävelevässä asennossa. Sen häntä on 1600-luvulla vakiintuneeseen tyyliin kaksihaarainen. Tästä Suomen leijona versiosta tuli kuitenkin Upsalassa sijaitsevan Kustaa Vaasan hautamuistomerkin leijonan ohella vaikutusvaltaisinkin versio Suomen vaakunan historiassa. (Talvio 1997, 22.)

Tämä Elias Brennerin versio Suomen leijonasta tuli yleisesti tunnetuksi kunnolla vasta Venäjän vallan aikana, jolloin se myös julkaistiin keisarin asetuskokoelmassa 26.10.1809. (Talvio 1997, 22.)

kuva 25. Elias Brennerin Suomen vaakuna

Vuonna 1857 Venäjä antoi asetuksen keisarikunnan ja sen osien vaakunoista ja niitä ryhdyttiin normalisoimaan. Työtä johti saksalaissyntyinen heraldikko Bernhard von Koehne ja kun Suomen ensimmäiset markka-arvoiset rahat piirrettiin Pietarissa 1860-luvun alussa, uusi vaakunatyyppe tuli niissä käyttöön. Tässä vaakunassa sen kruunu vastaa malliltaan lähinnä saksalaista ruhtinaankruunua ja siinä on erikoistunnuksena pieni kaksoiskotka. (Talvio 1997, 30.)

kuva 26. Koehen vaakuna versio

Tätä Koehen vaakuna versiota kuitenkin vierastettiin Suomessa ja mm. rahapajan johtaja A. F. Soldan kutsui sitä ”hirviömaiseksi”. Hänen toimestaan sekä metallirahoihin, että seteleihin tuli vuodesta 1873 alkaen Suomessa aikaisemmin tutuksi muodostunut ”Brennerin leijona”. Vaakunatyypin suunnitteli myöhempi salaneuvos Bernhard von Koehne, joka oli Venäjän hallitsevan senaatin heraldisen osaston vaakunajaoksen johtaja. Hän oli myös tunnettu numismaatikko. (Talvio 1997, 31.)

Vuonna 1886 silloisen Valtionarkiston, nykyisen Kansallisarkiston johtaja Karl August Bomansson julkaisi Suomen vaakunasta ns. normalisoidun version. Tuukka Talvio kuvaa kirjassaan Suomen leijona tätä vaakuna versiota ”Venäjän kannalta kohteliaammaksi” versioksi kuin Kustaa Vaasan hautamuistomerkinä olevaa Suomen leijonaa, koska Bomanssonin versiossa leijona ei tallaa allaan olevan sapelin kahvaa seisoessaan sen päällä. Tässä versiossa kaksoiskotka on poistettu ja kruunun lopputulos on saman tyyppinen kuin itsenäisen Suomen ensimmäisessä valtion lipussa. (Talvio 1997, 31.)

kuva 27. Bomanssonin versio vaakunasta

Tuukka Talvion mukaan varhaisin virallinen esimerkki Kustaa Vaasan hautamuistomerkin olevan leijona version käytöstä lienee Helsingissä vuonna 1885 pidetyn ensimmäisen yleisen taidenäyttelyn mitali, jonka on kaivertanut Carl Jahn. Vuosina 1897-1898, kun valtakunnan setelit uusittiin, pääsi tämä versio leijonasta vihdoin seteleihin. (Talvio 1997, 33.)

Suomen jo itsenäistyttyä, 29. toukokuuta 1918 eduskunta hyväksyi siniristilipun, jonka mallikuvan olivat laatineet taidemaalari Eero Snellman ja koristetaiteilija Bruno Tuukkanen. Leijonavaakuna ja myös sen kruunu säilyivät valtiolipussa ristin keskustassa, kunnes maan hallitus valtiomuotoon viitaten 12.2.1920 poisti kruunun vaakunan päältä. (Talvio 1997, 41.)

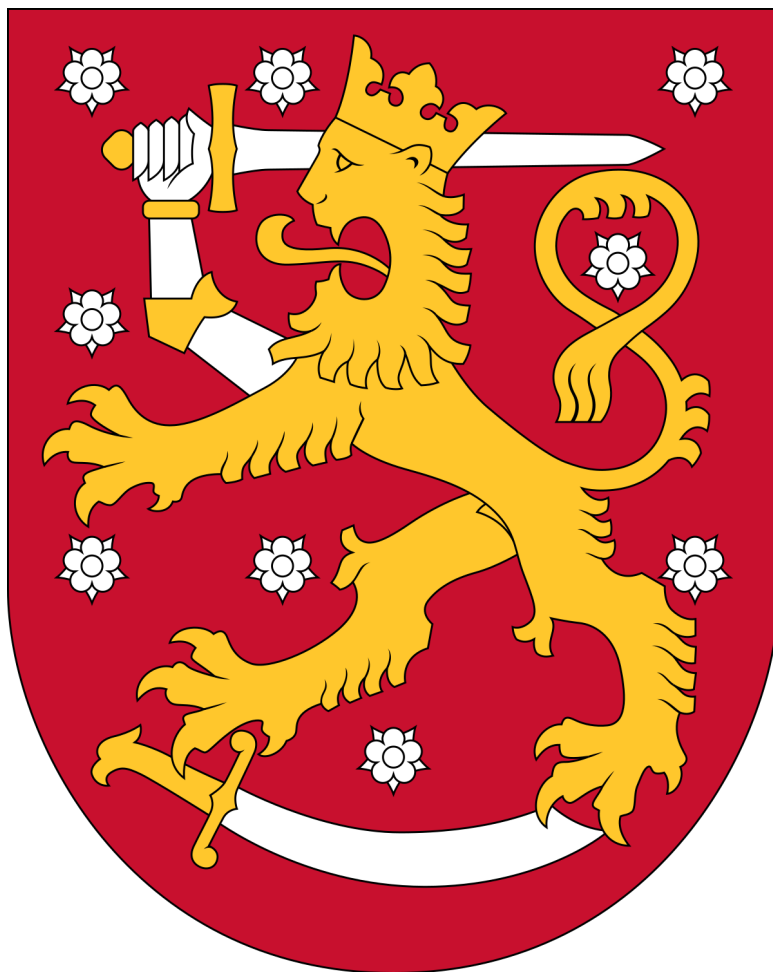

kuva 28. Suomen valtiolippu 1918

Kokonaan uusi laki Suomen lipusta säädettiin 26.5.1978, jolloin myös annettiin asetus liputtamisesta. Valtion lippuun tuli tällöin muutos ja vaakuna ristien keskellä muutettiin neliömäiseksi. (Talvio 1997, 41.)

kuva 29. Suomen valtiolippu 1978

kuva 30. Suomen vaakuna

Yllä kuvattuna Olof Erikssonin suunnittelema Suomen leijona eli Suomen vaakuna sen lopullisessa muodossaan. Ei-heraldisessa käytössä leijona sekä sen haarniskan osat ja aseiden kahvat on kuvattu keltaisella, kullan sijaan. Hopean värin taas on korvannut valkoinen. Tausta on pysynyt koko punaisena. Ei-lippukäytössä vaakuna on edelleen kilven muotoinen.

Virallinen lain asetus kuvaa vaakunaa näin:

”Punaisessa kentässä kruunupäinen leijona, joka pitää oikean etujalan sijalla olevassa haarniskoidussa kädessä iskuun kohotettua miekkaa ja polkee takajaloillaan sapelia, leijona kruunuineen ja varuksineen, aseiden kahvat ja käsivarsihaarniskan nivelet kultaa sekä aseiden terät ja käsivarsihaarniska hopeaa; kenttään siroteltu yhdeksän hopearuusua.”

(Laki Suomen vaakunasta (381/78))

4.2.2 Leijonasymbolin varastaminen nyky-Suomessa

On yleisesti tiedossa, että Suomessa mm. skinheadit käyttävät Suomen leijonaa useissa yhteyksissä ja kantavat sitä ylpeinä isänmaallisuudestaan. On paitoja, hihamerkkejä, koruja, tatuointeja ja ties mitä. Eikä kyse ole vain skineistä vaan monista muistakin avoimesti rasisista henkilöistä, jotka haluavat osoittaa patriottisuuttaan Suomen leijonalla.

Tämä on ajan saatossa johtanut siihen, että nykyään kun ihminen näkee toisen ihmisen kantavan Suomen leijonaa kutakuinkin missään muodossa persoonassaan, tulee tästä miltei poikkeuksetta rasisinen miellelyhtymä. Tilanne on vain vahvistunut 2000-luvulla, kun Suomi on kansainvälistynyt kohisten ja Suomeen on tullut paljon pakolaisia mm. Afrikasta ja Lähi-Idästä. Tästä negatiivisesta Suomen leijonan julkisesta esiintymisestä ovat poikkeuksena tietenkin ns. positiiviset Suomen leijonan kohtaamiset. Tällaisesta esimerkkinä vaikkapa Suomen leijona Suomen jääkiekkomaajoukkueen pelipaidoissa tai esimerkiksi valtion virallisissa tilaisuuksissa. Tällaisissa yhteyksissä ajatus leijonasta ei nosta katsojan mieleen ensimmäisenä ajatusta rasismista tai ennakkoluuloista varmaankin siksi, että tilanne ja yhteys on niin sanotusti tuttu sekä vakiintunut. On selvää, että Suomen maajoukkue edustaa Suomea ja siksi heillä on myös Suomen tunnuksia asusteissaan. Samoin esimerkiksi presidentin esiintymisen yhteydessä Suomen leijona tuntuu sovelialta ja luontevalta, koska edustaaan presidentti juuri Suomen valtiota. Virallisissa ansiomerkeissä ja puolustusvoimien käytössä leijona symboli tuntuu niin ikään olevan oikeassa paikassa.

Ääriyhmiin ja tässä tapauksessa etenkin äärioikeiston symbolien omiminen omaan käyttöönsä on saanut aikaan tilanteen, jossa muuten tavallinen peruskansalainen ei voi enää osoittaa isänmaallisuuttaan kantamalla esimerkiksi Suomen leijonaa koruissaan tai asusteissaan ilman, että hän ottaa riskin tulla tuomituksi rasisiksi muiden kansalaisten silmissä. Suomen leijonaa asusteissaan kantavan ihmisen kohtaaminen useimmiten vähintäänkin herättää ajatuksen kantajan motiiveista ja ideologiasta.

HELSINKI-FILMI JA ANAGRAM FILM ESIITTÄVÄ DOME KARUKOSKEN ELOKUVAN "LEIJONASYDÄN"

ROOLIESSA PETER FRANZÉN, LAURA BIRN, JASPER PÄÄKKÖNEN, YUSUFA SIDIBEH,
TIMO LAVIKAINEN, JUSSI VAJANEN, MIKKO NEUVONEN, NIKO VAKKURI, PAMELA TOLA, JANI TOIVOLA, KIRIHA HENA-BLÖMBERG F.S.C., SARASTUS ANTTI NIKKINEN, LEIKKAUS HARRI YLÖNEN,
IRISTAN HOLM, NIKLAS SKARP, SÄVELTÄJÄ JEAN-PAUL WALL, PUKUSUUNNITTELI ANNA VILPPUNEN, MASKEEFRANG KATA LAUNONEN, LINJATUKITAJA HEIDI LÄTTINEN, OSATUKITAJAT MARTIN PERSSON, ERI
TUOTTAJA ALEKSI BARDY, KÄSKURJOITUS ALEKSI BARDY, OHJAAJA DOME KARUKOSKI

© 2013 Helsinki-Film / Anagram Film. All Rights Reserved.

danleffa.fi facebook.com/leijonas

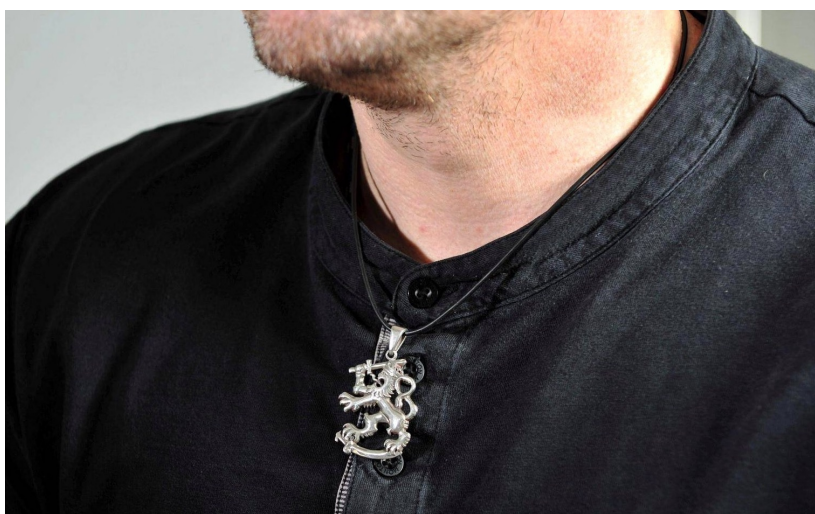

kuva 31. Leijonasydän, Suomi, 2013

Vastaava symbolin ”anastus” tapahtui aikoinaan myös hakaristille. Tässä opin-
näytetyössä selitettiin aiemmin hakaristin historiaa ja kerrottiin, että se on noin
7000 vuotta vanha symboli ja kotoisin Euraasiasta. Hakaristillä on myös iso

merkitys buddhalaisessa uskonnossa ja vasta natsi-Saksa tuhansia vuosia merkin synnyn jälkeen onnistui pilaamaan sen maineen omimalla sen omiin tarkoituksiinsa ja kolmannen valtakunnan symboliksi. Hakaristin tapauksessa tuo symbolin maineen pilaaminen olikin sitten niin laaja, että nykypäivänä tuskin kenenkään ensimmäinen ajatus hakaristin nähdessään on hyvinvointi tai tervetulo-toivotukset. Pienemmässä mittakaavassa tätä samaa omimista ja ”pilaamista” ovat skinheadit tehneet Suomen leijonan lisäksi myös MA-1-pilottitakille. Kyseessä ei tietenkään ole valtakunnan tunnuksen rinnastettava asia, mutta kohdalla takilla ja symbolilla on yhtenevä. Pilottitakin kantaja joutui vielä takavuosina automaattisesti jonkinlaisen epäilyksen alle, etenkin jos sattui vielä lisäksi olemaan kalju tai siilitukkainen. Viime vuosina pilottitakki tosin on saanut hiukan kasvojen palautusta osakseen, kun siitä on ainakin hetkellisesti tullut jonkin asteen muotitakki. Lisäksi skinheaditkin ovat katukuvassa vähentyneet huomattavasti verrattuna 80- ja 90-lukuihin, jolloin he eivät olleet niin harvinainen näky Suomen kaupungeissa.

Vuonna 2016 Suomessa käytiin mediassa muutamaankin otteeseen keskustelua Suomen leijona käytöstä koruissa. Mm. Ilta-Sanomat kirjoitti tapauksesta missä helsinkiläisen koulun opettaja olisi kieltänyt 2-luokkalaiselta lapselta leijonakorun käytön, sillä koru edusti opettajan mukaan rassistista ajatusmaailmaa. Helsingin opetustoimen johtaja Liisa Pohjolainen otti osaa keskusteluun ja kertoi lopulta, että asiasta on keskusteltu kyseisen opettajan kanssa ja leijonakorun käyttäminen ei kouluissa ole kiellettyä. (Lehtonen, Varpela 2016.)

kuva 32. Leijona-koru

Yle puolestaan uutisoi 15.9.2016 kotimaisesta yrittäjästä, joka kertoi joutuneensa leimatuksi rasistiksi, koska myy leijonakoruja sekä Suomen sotien aikaisia koruja ja ansiomerkkejä, joissa voi esiintyä hakaristi. Hakaristi toimi Suomen ilmavoimien tunnuksena ennen toista maailmansotaa. Yrittäjä kertoo, että häntä on syytetty natsipropagandan myymisestä. Samassa artikkelissa Maanpuolustuskorkeakoulun informaattikko Joonas Parviainen kertoo, että vanhojen symbolien merkityksen muutos on huomattu myös heillä, vaikka suomalaisen hakaristin väkäset poikkeavatkin saksalaisversiosta. (Krautsuk 2016.)

Edelleen samassa Ylen artikkelissa haastatellaan symbolitutkija, filosofian tohtori Liisa Väisästä, joka arvioi tuolloin 2016, että suhtautuminen Suomen itsenäisyyden symboleihin on selvästi jyrkempää kuin vielä viisi vuotta sitten, eli 2011 ja ennen sitä. Väisäsen mukaan pieni vähemmistö on ominut vanhat tunnukset ja luonut niiden ympärille negatiivisia ja rasistisia mielleyhtymiä. Samoin jutussa haastateltu yrittäjä syyttää asiasta äärioikeistoa ja skinheadeja, jotka suosivat leijonakoruja. Hänen mukaansa niistä on tullut ”uusnatsikoruja”. Filosofian tohtori Väisänen sanoi, että kun leijonasympolille on näin tapahtunut niin silloin muut ihmiset eivät halua tulla sotketuiksi asiaan. ”Sanotaan, että ne, jotka menevät voimalla ja kovaa ääntä käyttäen, onnistuvat usein muuttamaan symbolien kielen”. Väisäsen mukaan näin on nyt meillekin tapahtumassa ja se on erittäin surullista. Väisänen vertaakin nykytilannetta toiseen maailmansotaan, jossa buddhalaiset luopuivat ikivanhasta hakaristisymbolistaan natsien omittua sen käyttöönsä. Samalla Väisänen kuitenkin toteaa perääntymisen olevan väärä tie. ”Jos annetaan symbolien käytössä liikaa periksi, se voi johtaa radikalisoitumiseen. En tiedä, onko suurempi syyllinen kovaa ääntä itsestään pitävä lauma vai se, joka antaa kaiken tapahtua. Symboleja pitäisi käyttää rohkeasti ja liittää niihin toisenlaisia arvoja”. (Krautsuk 2016.)

5 Pohdinta

Tässä pohdintaosiossa käyn läpi sitä, miten suhtauduin ennen tämän opinnäytetyön tekemistä logoihin ja symboleihin sekä miten lopputyön kirjoittaminen on vaikuttanut omiin näkemyksiini aiheesta.

Aiemmin ajatukseni symboleista oli saman kaltainen siinä mielessä, että ajattelin niiden olevan vanhaa perua jo ennen kirjoitustaidon syntymistä. Sanasta symboli mieleeni nousi ensimmäisenä kuva hieroglyfeistä tai vaikka vapaamuurareiden symboleista. Mietin symbolien olevan niin laaja käsite, että ne käytännössä kattavat kaiken, mitä kuvitella saattaa kuvallisesta ilmaisusta. Tätä tutkimustyötä tehdessä olenkin oppinut, että näin myös tavallaan on. Jo varhaisimmat ihmiset ovat raapustaneet, kaivertaneet, polttaneet tai muuten saaneet aikaan merkkejä, joiden he ovat halunneet kuvaavan tiettyjä asioita tai vaikkapa tapahtumia. Se miten symbolit mielletään, eroaa siitä, miten symbolismi mielletään käsitteenä, ja siinä missä sana symboli kuvaa jotakin visuaalista, voi symboliikka taas ilmentyä missä tahansa muussakin muodossa kuin vain kuvallisesti ilmaistuna. Kuvituksessa pelkkä ympyrä voi symboloida esimerkiksi aurinkoa, mutta samoin voi myös esimerkiksi runossa oleva sanavalinta, joka kertoo vaikkapa kirkkaudesta ja lämmöstä. Symboli ja symbolismi eivät siis aina välttämättä kohtaa, vaikka sama perusajatus molemmilla onkin. Molemmat kertovat tai esittävät jotain asiaa tai seikkaa tavalla, joka on yleismaailmallisesti tulkittavissa. Samoin oli mielenkiintoista ymmärtää tarkemmin sitä, miten eri symboleilla voi olla niin eri merkitys eri ihmisille ja eri kulttuureissa. Tästä parhaana esimerkkinä ehkä kaikille tuttu hakaristi, joka on vuosituhansia kuvastanut ns. hyviä ja positiivisia asioita ihmisille Euraasian alueella, ja heidän sitä muualle viemänään varmaan sen ulkopuolellakin. Vasta kun natsit ottivat tuon symbolin omaan käyttöönsä, sai se negatiivisen latauksen. Vanhasta ja pyhästä symbolista tulikin pahan ilmentymä ja pelätty sekä vieroksuttu ympäri maailman. Tämä on hakaristin kohtalo vielä tänäkin päivänä, ja vaikka tieto hakaristin alkuperästä ja historiasta leviäisikin kaikkien ihmisten tietoon, on se silti peruuttamattomalla tavalla pilattu ikuisesti. Vaikka symboli itsessään saisi miten hyvän ja laajan

maineen puhdistuksen ympäri maailman, aina tulee olemaan ihmisiä, joiden ensimmäinen ajatus symbolin nähdessään on natsit sekä kolmannen valtakunnan ajan sorto ja kauheudet.

Suomen leijonasta tiesin ennen tämän opinnäytetyön aloittamista, että varmastikin sillä on ollut pitkä matka tänne pohjoiseen Suomeen, sillä eihän leijona eläimenä kuulu lähellekään kotimaatamme. Olin myös kuullut joskus Suomen vaakunan piilomerkityksistä, kuten pohjoiselle epäominaisesta käyrästä sapelista, mitä suomalainen leijona talloo jalkoihinsa, ja miten se on osoitus siitä, että Suomessa ei muiden maiden tai kulttuurien valloitusta yrittäville tahoille anneta periksi. Suomen leijona puolustaa kotimaataan eikä alistu. Tämän kaltaiset piilomerkitykset tunnuksissa ovat olleet aina mielestäni mielenkiintoisia, ja siksi halusinkin omistaa niille kokonaan oman osionsa tässä opinnäytetyössä. On kiehtovaa katsoa vaikkapa jonkin maan tiedustelupalvelun tunnusta ja siinä olevia elementtejä sekä miettiä niiden merkityksiä. Miten esimerkiksi FBI:n tunnuksen raidat symboloivat FBI:n arvoja. Punaiset raidat kertovat rohkeudesta, urheudesta sekä voimasta, kun taas valkoiset raidat kuvastavat valoa, puhtautta ja totuutta. Tämä on raitojen merkitys ja tarkoitus, vaikka useimmille katsojille se tuokin mieleen vain Yhdysvaltojen lipun värit ja raidat. Ensimmäinen ajatus siis varmaankin usein on, että raidat kuvastavat FBI:n kotimaata, mitä ne tietenkin myös tekevät, mutta ne kertovat myös muus-takin, arvoista ja tavoitteista. Kyseisessä tunnuksessa on vielä paljon muitakin merkityksellisiä yksityiskohtia, mutta juuri tämän kaltaiset tiedot kätketystä symbolismista ovat aina olleet mielestäni mielenkiintoisia ja tuntemisen arvoisia.

Kaiken kaikkiaan kokemus on ollut antoisa ja opettavainen. Erityisen mielenkiintoiseksi koin juuri viranomaistunnusten sekä vapaamuurareiden symbolien merkityksistä oppimisen. Vaikka perinteisesti ajatellen graafisessa suunnittelussa yksinkertainen logo on yleensä toimivin, niin graafisena suunnittelijana olen itse erittäin kiinnostunut nimenomaan yksityiskohdista sekä kaikesta mitä kuviin, logoihin, tunnuksiin ja vastaaviin voi kätkeä. Ripaus mystiikkaa suunnittelutyössä ei ole koskaan pahitteeksi, ja ennen kaikkea syvemmän merkityksen tuominen

on aina tärkeää symbolia edustavalle tahoille, vaikka se ei muille aina avautuisikaan. Ei sen aina tarvitsekaan niin tehdä.

Olen samaa mieltä symbolitutkija, filosofian tohtori Liisa Väisäsen kanssa siitä, että ihmisten historian tuntemus saisi olla paremmalla tolalla. Väisänen toteaa artikkelin lopussa, että ”Suomen leijona ei ole oikeasti Suomen oma leijona vaan espanjalaisten vaakunatunnus 1100-luvulta”. (Krautsuk. 2016.) Itse totean, että sitä leijona varmaankin on myös, mutta aivan yhtä lailla se on kyllä monien muidenkin maiden, instanssien ja asioiden tunnus ja vielä vanhemmaltakin ajalta. Oli miten oli niin Suomeen leijona on tullut jäädäkseen ja tänne siitä on muovattu lopulta kokonaan oma versionsa varusteineen ja kruunuineen sekä niiden merkityksineen. Suomen leijona edustaa Suomea, (nykyään) sen itsenäisyyttä, kansalaisia, hyvinvointia ja kaikkea mitä Suomesta ja suomalaisuudesta voi olla ja tulla.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

Adrian Frutiger, 1989. *Signs and Symbols: Their Design and Meaning*, Studio Editions Ltd.

Arthur Charles Fox-Davies, 1909. *A Complete Guide to Heraldry*, London T. C. & E. C. JACK

Hans Biedermann, 1993. *Suuri Symboli kirja*, 8. painos, WSOY (julkaisussa ei ole sivunumeroita)

Kimmo Kara, 1997. *Heraldiikan Opas*. Suomen Heraldinen Seura, WSOY

Tuukka Talvio, 1997. *Suomen Leijona*. Museovirasto, Suomen kansallismuseo, Vammalan kirjapaino Oy

Verkkolähteet:

1000logos.net n.d. Toblerone logo – Meaning and history.

<https://1000logos.net/toblerone-logo/> (luettu 28.3.2022)

Ancient-Symbols.com n.d. Symbols Influence on History. www.ancient-symbols.com/symbols-influence-on-history.html (luettu 25.3.2022)

FBI n.d. Seal & Motto. www.fbi.gov/history/seal-motto (luettu 28.3.2022)

Johnson Lauren n.d. 8 Oldest Symbols Known to Man.

<https://www.oldest.org/culture/symbols/> (luettu 25.03.2022)

Krautsuk 2016. Äärioikeisto omi Suomen itsenäisyyden symbolit – yrittäjä harmissaan: ”Minua syytetään natsipropagandasta”. www.yle.fi/uutiset/3-9166350 (luettu 31.3.2022)

Lehtonen, Varpela 2016. Kohu lapsen leijonakorusta Helsingissä: Opettaja joutui puhutteluun Wilma-viestin takia. www.is.fi/kotimaa/art-2000001109142.html (luettu 31.3.2022)

Lilley George H 2000. The Meaning Behind 15 Common Masonic Symbols. www.ghlilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Openculture.com 2019. 40,000-Year-Old Symbols Found in Caves Worldwide May Be the Earliest Written Language. www.openculture.com/2019/03/40000-year-old-symbols-found-in-caves-worldwide-may-represent-the-earliest-written-language.html (luettu 25.3.2022)

Poliisimuseo n.d. Miekkaleijona – poliisin tunnuksen syntyhistoria. www.poliisimuseo.fi/esineet (luettu 27.3.2022)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d. Kala. <https://evl.fi/sanasto/-/glos-sary/word/Kala> (luettu 21.9.2022)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko n.d. IKHTYS-KAPPELI ON NIMELTÄÄN JA MUODOLTAAN USKONTUNNUSTUS - Puhe Pyhän Henrikin Ekumeenisen taidekappelin vihkimisjumalanpalveluksessa Turussa 15.5.2005. web.archive.org/web/20060111010738/http://www.evl.fi/arkkipiispa/Taidekappeli15052005.htm (luettu 28.3.2022)

Von Petzinger Genevieve TED Talk 2015. Genevieve von Petzinger studies the geometric signs found in early European Ice Age rock art sites. www.ted.com/speakers/genevieve_von_petzinger (luettu 5.4.2022)

Kuvalähteet:

kuva 1. Von Petzinger, Leroi-Gourhan, Lewis-Williams, Franklin n.d. <https://cdn8.openculture.com/2019/02/28230224/cavedoodles.jpg> (luettu 27.3.2022)

kuva 2. Pxhere n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 3. Wikimedia Commons n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 4. Ancient Origins n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 5. Wikimedia Commons n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 6. Steemit n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 7. Prehistour n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 8. Artsy n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

kuva 9. Israel Ministry of Foreign Affairs n.d. www.oldest.org/culture/symbols (luettu 25.3.2022)

Kuva 10. 1000logos.net n.d. https://www.boredpanda.com/blog/wp-content/uploads/2016/11/famous-brand-logos-hidden-meaning-12-5825e125f084b_700.jpg (luettu 28.3.2022)

Kuva 11. Wikimedia Commons n.d. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/da/Seal_of_the_Federal_Bureau_of_Investigation.svg (luettu 27.3.2022)

Kuva 12. Wikimedia Commons n.d. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/97/Spetsnaz_emblem.svg (luettu 27.3.2022)

Kuva 13. Wikimedia.org n.d. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/85/Ichthus.svg/500px-Ichthus.svg.png> (luettu 27.3.2022)

Kuva 14. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 15. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 16. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 17. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 18. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 19. Ghilley.com.au n.d. www.ghilley.com.au/blogs/news/freemason-symbols (luettu 28.3.2022)

Kuva 20. Wikimedia.org n.d. https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_poliisi#/media/Tiedosto:Emblem_of_the_Police_of_Finland.svg (luettu 28.3.2022)

Kuva 21. Wikimedia.org n.d. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f3/Varsinais-Suomen.vaakuna.svg/1024px-Varsinais-Suomen.vaakuna.svg.png> (luettu 28.3.2022)

Kuva 22. Wikimedia.org n.d. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d8/Satakunta.vaakuna.svg> (luettu 28.3.2022)

Kuva 23. Wikimedia.org n.d. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b3/Arms_of_John_III_of_Sweden_as_the_Duke_of_Finland.svg/640px-Arms_of_John_III_of_Sweden_as_the_Duke_of_Finland.svg.png?1648480918464 (luettu 28.3.2022)

Kuva 24. Finna.fi n.d. <https://www.finna.fi/Cover/Show?id=museovirasto.5C043D3DFCD200770F685AF671DB36B1&index=0&size=large&source=Solr> (luettu 28.3.2022)

Kuva 25. Europeana.eu n.d. <https://proxy.europeana.eu/2021009/0B53157B30E7226A195915908489BDF5> (luettu 28.3.2022)

Kuva 26. Hubert-herald.nl n.d. http://www.hubert-herald.nl/FinlandSuomi_bes-tanden/image103.jpg (luettu 28.3.2022)

Kuva 27. Wikimedia.org n.d. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/ed/Coat_of_arms_of_Finland_1889.jpg/323px-Coat_of_arms_of_Finland_1889.jpg?20210103062156 (luettu 28.3.2022)

Kuva 28. Wikimedia.org n.d. [https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_lippu#/media/Tiedosto:Flag_of_Finland_1918-1920_\(State\).svg](https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_lippu#/media/Tiedosto:Flag_of_Finland_1918-1920_(State).svg) (luettu 28.3.2022)

Kuva 29. Wikimedia.org n.d. [https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_lippu#/media/Tiedosto:Flag_of_Finland_\(state\).svg](https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_lippu#/media/Tiedosto:Flag_of_Finland_(state).svg) (luettu 28.3.2022)

Kuva 30. Wikimedia.org n.d. https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_vaakuna#/media/Tiedosto:Coat_of_arms_of_Finland.svg (luettu 28.3.2022)

Kuva 31. Imdb.com n.d. <https://www.imdb.com/title/tt2343617/mediaviewer/rm1915186944/> (luettu 28.3.2022)

Kuva 32. Tulokas Emmi 2016. <https://is.mediadelivery.fi/img/658/e5f75c263c8f4823a4813e8d27cfe562.jpg.webp> (luettu 31.3.2022)